

Dogodek na televiziji

ali Kako so protifašistične sile izbojevale še eno pomembno zmago

V reviji, ki izhaja na redko kot Ekran, je težko pisati o posameznih televizijskih oddajah, ki so izrazito temporalnega značaja, le momenti v toku informacij, ki ima spet svoje zakonitosti tako v estetskem, če hočemo, kakor v ideološkem pogledu.

Za obdelavo posameznih oddaj je nedvomno primernejše dnevno časopisje. Toda članki v dnevnem časopisju so podvrženi istim zakonitostim kot televizijske oddaje, zakonitostim po modelu »stat crux dum volvitur mundus«: karkoli se že piše, zmerom ostaja neka paradigma, banalno rečeno: uredniška politika, pa če je še tako slabo reflektirana.

V nadaljevanju si bomo ogledali televizijsko oddajo skupaj z njeno oceno v Delu dva dni kasneje.

V četrtek, 24. junija letos, nam je ljubljanski televizijski tednik postregel z nenavadno prikaznijo: neka umetniška skupina je deklarirala nekakšna totalitarnost, nacistično obarvana »načela« pred široko slovensko javnostjo, in to po mediju, ki je znan po svoji »middle of the road« (beri: ziherski) usmeritvi.

Na tem mestu se ne bi spuščali v polemike o razmerju med umetnostjo in ideologijo, npr. z vprašanjem, ali je takšen nastop še »zgolj umetnost« ali že »politična akcija« v ožjem pomenu besede. O tem se je v zvezi z drugimi primeri že razpravljalo (Golubnjača!), posebnega haska pa na ravni zaključkov ni bilo – le zanimanje za stvar se je povečalo.

Kako je vso stvar zastavila televizija? Njena opredelitev je bila jasna in razumljiva: proč s tem. To je pokazal kontekst oddaje, jasno in glasno pa povedal njen voditelj med samim pogovorom s skupino. Toda če so člani skupine zastopali *svoja* stališča, zakaj niso protestirali proti tej opredelitvi? Nasprotno, ves njihov nastop je bil tak, kakor da hočejo stališča televizije prav *omogočiti*.

Če pa člani skupine niso zastopali svojih stališč, kaj so potem počeli v oddaji?

Da se razumemo: tukaj ne govorimo o intencah same skupine, ki bi bile, če res totalitaristične, vsega obsojanja vredne, marveč o intenci televizije, ki je vzpostavila razmerje med skupino in gledalcem, ki je skupino *predstavila* gledalcu.

Iz paradoksnе pozicije izpraševane skupine lahko zaključimo, da so njeni člani *igrali* – glede na izvedbo bi bilo mogoče reči, da so imeli bralno vajo – za televizijo so odigrali nekaj, proti čemur televizija zavzema najostrejša stališča in to pričakuje, popolnoma upravičeno, tudi od gledalca.

Ta Tednikov prispevek bi skoraj lahko primerjali z zahodnonemško oddajo »XY – nerešeno«, v kateri uprizarjajo storjene zločine, da lahko gledalci pomagajo pri odkrivanju in identifikaciji storilcev. Zato bi naša televizija skupini, ki jo je uporabila za svoj groteskni spektakel, morala pravzaprav izplačati igralski honorar.

Pa pogledajmo še, kako je oddajo ocenilo Delo. Avtor se je najprej spustil v načelno kritiko televizijskega »posredništva«, v upravičen razmislek o tem, kako televizija konstruira informacije, zlasti v okviru Tednika. Toda ko je prišel v besedilu do konkretnega prispevka, je vse svoje prejšnje razglabljanje gladko pozabil in brez vsake refleksije sprejel televizijsko konstrukcijo »realnosti« (dobesedno je npr. »bral« zaporedje prispevkov, ki je skupino povezovalo s fašističnimi izgredi na tržaškem). Na kratko povedano, dobro zrežirano oddajo je videl kot *neposredni prenos*, kot čisto »registracijo«. Končal pa je spet v izhodiščnem duhu.

Kje torej piscu kljub dobrim izhodiščem za obravnavanje televizijske oddaje zmanjka? Pri samem obravnavanju televizijske oddaje.

Televizija je želela, da bi njena dramatizacija – podobno kot v tridesetih letih Orson Wells z oddajo o napadu Marsovcov – delovala avtentično-dokumentarno, in pisec je tej želji ustregel. Ostane pa vprašanje, ali gre tu za simptom, namreč simptom kot mesto-brez-distance, ali za preprosto ustrežljivost. Če gre za prvo, lahko domnevamo, da pisec zvečer, potem ko je na televiziji gledal grozljivo, pogleda pod posteljo; če gre za drugo, lahko domnevamo, da je vse kaj drugega kot kritik.

In zakaj omenjamo to oceno? Zato ker smo šele tukaj, če že ne opravili, pa vsaj zastavili posel, ki bi ga bila morala opraviti.

Bogdan Lešnik

